

4. Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю.Г. Рубана. – К.: НІСД, 2008. – 744 с.
5. Швед В.О. Близькосхідна політика України у контексті сучасного геополітичного протистояння на Близькому Сході // Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки 2004// http://www.niss.gov.ua/book/2004_html/013.htm#a1

УДК 657.9

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Гнєдков А.В., к.е.н., декан факультету економіки і фінансів Донбаського державного технічного університету (Україна)

Гнєдков А.В. Особливості залучення позикового капіталу підприємствами України у період фінансової нестабільності.

У статті досліджено форми, методи, інструменти і фактори формування позикового капіталу підприємств, проаналізовано основні методи формування позикового капіталу і їх недоліки, запропоновані альтернативні кредитні форми залучення і наданий порівняльний аналіз банківського кредиту і лізингу, який запропонований автором як більш вигідний для підприємства. Інвестиційний аналіз розділено на три послідовних блоки: визначення інвестиційних потреб проекту; вибір і пошук джерел фінансування й визначення вартості залученого капіталу; прогноз фінансової віддачі від інвестиційного проекту у вигляді конкретної вигоди. Досліджені питання вибору і пошуку джерел фінансування і визначення вартості залученого капіталу. Визначено, що в бухгалтерському обліку лізингодавець відображає наданий у фінансовий лізинг об'єкт у сумі мінімальних лізингових платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає одержанню, з визначенням доходу від реалізації необоротних активів.

Ключові слова: фінансова стратегія, позиковий капітал, кредит, інвестиційний аналіз, облигації, лізинг, кошти засновників, фінансовий ризик.

Гнєдков А.В. Особенности привлечения заемного капитала предприятиями Украины в период финансовой нестабильности.

В статье исследованы формы, методы, инструменты и факторы формирования заемного капитала предприятий, проанализированы основные методы формирования заемного капитала и их недостатки, предложены альтернативные кредитные формы привлечения и представлен сравнительный анализ банковского кредита и лизинга, предложенный автором как более выгодный для предприятия. Инвестиционный анализ разделен на три последовательных блока: определение инвестиционных потребностей проекта; выбор и поиск источников финансирования и определение стоимости привлеченного капитала; прогноз финансовой отдачи от инвестиционного проекта в виде конкретной выгоды. Исследованы вопросы выбора и поиска источников финансирования и определения стоимости привлеченного капитала. Определено, что в бухгалтерском учете лизингодатель отражает предоставленный в финансовый лизинг объект в сумме минимальных лизинговых платежей и негарантированной ликвидационной стоимости за вычетом финансового дохода, подлежащего получению, с определением дохода от реализации основных средств.

Ключевые слова: финансовая стратегия, заемный капитал, кредит, инвестиционный анализ, облигации, лизинг, средства учредителей финансового риска.

Hniedkov A. Features leveraged by enterprises of Ukraine in the period of financial instability

The forms, methods, instruments and factors of formation of the loan capital enterprises are examined, the main methods of forming loan capital and their disadvantages are analyzed, alternative forms of attraction and credit are offered in the article. Author has proposed the comparative analysis of bank credit and leasing as more profitable for the company. Investment analysis is divided into three sequential blocks. There are identification of investment needs of the project, selection and search for sources of financing and determine the cost of capital raised; financial return forecast from the investment project in the form of specific benefits. The problems of selection and search of financing sources and the value determination of debt capital are estimated. It was determined that at the accounting records the lessor is included in the provided finance leases facility in the amount of the minimum lease payments and non-guaranteed liquidation value of the net financial income to be received, with the income determination from the sale of fixed assets.

Keywords: financial strategy, borrowed capital, credit, investment analysis, bonds, leasing, funds of founders, financial risk

Постановка проблеми. Проблема зниження можливості отримання банківського кредиту позичальником є однією з головних проблем, над якою працюють фінансисти і аналітики не тільки в Україні, а і в усьому світі. Самі ж менеджери банків для збереження стійких позицій на кредитному ринку шукають нові методи і інструменти захисту від можливих втрат за кредитними операціями і розглядають вирішення питання заміни звичайних форм кредитування на менш ризиковані як головний чинник зниження кредитного ризику, а для позичальників альтернативу майже недоступним формам інвестицій.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що майже всі суб'єкти господарювання зіштовхуються з проблемою отримання фінансових інвестицій. Однак інвестиції обмежені, а потреби в них безмірні. Більш того, при низькому рівні підготовки фінансистів, економістів і менеджерів вищої ланки, які мають дбати про залучення коштів (в разі потреби в них), нерідко зупиняються тільки на одному, всім відомому виді залучення позикових коштів- банківському кредиті.

Внаслідок цього підприємства в нових умовах зіштовхнулися з задачею оптимізації формування інвестиційних ресурсів і більш ефективного їхнього використання.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням проблем сучасних особливостей інвестиційної діяльності різних господарюючих суб'єктів, які є пріоритетними в економічних науках, займалися такі відомі українські і закордонні дослідники як Аганбегян А.Г. [1], Дворецька А. [2], Кроливецька В.Е.[3], Досуєва Е.Е. [4], Железняк В.Ю. [5], Ревуцький Л.Д. [6], Френкель А., Райська Н., Бурцева Т., СурковА.[7] та багато інших. Проведений аналіз економічної літератури показує, що серед багаточисельних питань інвестування одним з найменш розроблених є механізм формування цільового об'єму інвестиційних ресурсів підприємства, що враховує особливості сучасних інвестиційних процесів України.

Виділення невирішеної проблеми. Рішення завдань з підняття економіки, що були поставлені Прем'єр-міністром Яценюком А.П. і його Урядом, потребує, як правило, реального інвестування. Майновою формою інвестування мають бути реальні вкладення, тому що саме ця форма інвестування дозволить українським підприємствам розвиватися найбільш високими темпами, освоювати нові види продукції, виходити на нові товарні і регіональні ринки, тим більше втративши такий ринок збуту як російський. Звідси випливає висновок про те, що інвестиційні ресурси підприємств досить дефіцитні в цей час, що дуже ускладнює процес їхнього формування і розв'язання проблеми пошуку нових шляхів залучення інвестиційних ресурсів-найголовніша задача і інвесторів, і підприємств, що прагнуть розвиватися. Тому дослідження і розробка ефективного організаційно-економічного механізму формування інвестиційних ресурсів є дуже актуальними.

Мета наукової статті. Мета дослідження – пошук нових шляхів і механізмів забезпечення підприємств інвестиціями для розвитку, зокрема завдяки відновленню застосування лізингу як альтернативи банківському кредиті.

Результати дослідження. В основі інвестиційної діяльності більшості українських підприємств закладене реальне інвестування, тоді як в розвинених країнах інвестиційна діяльність пов'язана переважно з керуванням портфелями цінних паперів.

Крім того, використовувати фінансове інвестування можуть дозволити собі підприємства, які успішно працюють на українському ринку ще починаючи з докризового 2008 року. Розвиток же більшості новостворених підприємств пов'язаний з реконструкцією, освоєнням нових видів продукції і технологій, розширенням виробничих потужностей і відсутністю коштів на здійснення цих проектів.

Для вирішення насущного питання про обрання джерел фінансування інвестиційних проектів, підприємства повинні керуватися принципом прийнятності саме для конкретних підприємств на першій фазі інвестиційного циклу тієї чи іншої форми залучень. Ними можуть бути як власні, так і позикові засоби.

До власних засобів, які можуть бути направлені підприємством на фінансування своєї інвестиційної діяльності, можна віднести:

– тимчасово вільні кошти, які є на рахунку підприємства до початку реалізації інвестиційних проектів;

– кошти, отримані в результаті емісії цінних паперів підприємства;

– кошти від реалізації зайвого майна, що вибуває з основних фондів підприємства при репрофілюванні його виробництва;

– частина доходу підприємства у формі чистого прибутку і амортизації, яка реінвестована у процесі здійснення інвестиційних проектів.

Позикові засоби для фінансування інвестиційного проекту можна поділити на наступні групи:

а) субсидії, надані на безоплатній основі з бюджетів різних рівнів, фондів підтримки підприємництва, благодійні й інші внески і та ін.;

б) позикові засоби (кредити, позики), які надаються на принципах строковості, платності, забезпечення й зворотності та підлягають поверненню у терміни, обумовлені в кредитній угоді між кредитором і позичальником;

в) засоби у вигляді майна, наданого підприємству в лізинг.

Всі кошти, надані в розпорядження інвестиційного проекту, мають вартість, тобто за використання всіх фінансових ресурсів треба платити поза залежністю від джерела їхнього одержання, окрім, зрозуміло, коштів, що надаються засновниками.

Інвестиційний аналіз, що проводиться для залучення інвестиційних коштів варто розділити на три послідовних блоки:

1. Визначення інвестиційних потреб проекту.

2. Вибір і пошук джерел фінансування й визначення вартості залученого капіталу.

3. Прогноз фінансової віддачі від інвестиційного проекту у вигляді конкретної вигоди.

В даній статті автор більш детально зупинився саме на питанні вибору і пошуку джерел фінансування і визначення вартості залученого капіталу, тобто на другому блоці, як на більш актуальному для вирішення мети, визначеній в даній статті, хоча, зрозуміло, підприємства обов'язково повинні вирішувати всі три блоки в вказаній послідовності.

Одним з найнадійніших і найдешевших засобів залучення коштів підприємством є внески засновників.

По-перше, це безоплатні для підприємства кошти, тобто це не є кредитними коштами, а є коштами, тимчасово залученими на безоплатній основі від власників бізнесу.

У зв'язку з тим, що це кошти не кредитні, вони не належать до коштів, що залучаються на принципах платності, забезпеченості та строковості. Засновники не вимагатимуть від власного підприємства забезпечення (застави) і конкретної дати повернення.

По-друге, засновники зможуть спокійно, без перешкод, вилучити ці кошти з обігу після того, як буде здійснено ту чи іншу програму, під яку вони залучаються.

По-третє, залучення коштів засновників не вимагає обов'язкового здійснення оцінки кредитоспроможності підприємства, що є гарантією отримання цих коштів, дійсно, коли вони у засновників є.

У разі, коли засновники підприємства (як фізичні особи) не мають в наявності цих коштів, одним з найдешевших варіантів є залучення ними (як фізичними особами) кредитів в банку під заставу власного майна. Таке залучення коштів підприємством (через кредити засновників) є дешевшим, ніж кредит, отриманий в банку самим підприємством, бо пов'язаний з меншою вартістю позики і більш низькими витратами на оформлення цього кредиту.

Його вартість складатиметься з:

а) оцінки майна фізичної особи (в залежності від суми кредиту і заставного майна-від 600 грн.);

б) оформлення договору застави (1 – 1,5 % від оціночної вартості майна);

в) відсотків за користування кредитом (для фізичної особи на сьогодні від 35%– річних).

Таким чином, вартість такого кредиту для підприємства не буде коштувати нічого (теоретично), а для засновників це складе прийнятну суму.

Звісно, засновники будуть прагнути повернути ці витрати. Це можливо зробити через безліч варіантів, самим вірним з яких буде отримання дивідендів.

Однак може статися так, що у засновників не виявиться потрібної суми, або вони не захочуть ризикувати власними грошима і майном. В цьому випадку найбільш дешевим варіантом (з точки зору фінансового забезпечення) є випуск облігацій власної емісії (хоча не для всіх підприємств і не всіх форм власності він можливий згідно законодавства України).

Підкреслимо, що випуск облігацій є також інвестиційним інструментом. По реалізованих облігаціях проводиться фіксована виплата відсотків; вони мають фіксований термін дії; установлено виплату основної суми при погашенні; по облігаціях діє переважна вимога відносно активів при невиконанні зобов'язань [8].

Але випуск облігацій надзвичайно обмежений в Україні інструмент залучення коштів й занадто дорогий – потрібно виплачувати високі відсотки для того, щоб покрити ризики інвесторів.

Довгостроковий банківський кредит в банківській системі називається інвестиційним кредитом, або банківською інвестицією. У сучасних умовах довгостроковий банківський кредит - провідний вид кредиту. [9].

Вартість довгострокового інвестиційного кредиту занадто висока, по-перше, чим довше термін кредиту - тим вище процентна ставка банку (за ризик) і по-друге, занадто високі платежі небанківського характеру (простіше, накладні витрати) такі як: послуги нотаріуса, вартість безлічі витягів з реєстрів, вартість оцінки майна (до того ж для юридичних осіб вона значно вища, ніж для фізичних), страхування «від всього» та ін.

Зрозуміло, існує декілька дієвих джерел залучення інвестицій, але, в зв'язку з тим, що ми розглядаємо варіанти їх залучення саме сьогодні, в умовах, м'яко кажучи, нестабільної ситуації в Україні, ми вважаємо за доцільне розглянути дієвий, але майже забутий в нашій країні, засіб залучення інвестицій через використання такого інструменту як лізинг.

Лізингові операції є різновидом кредитних послуг, оферентами яких виступають банківські та небанківські установи, які взяті на облік Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України [10].

Лізинг являє собою підприємницьку діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових ресурсів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця. Об'єктом лізингу може бути різне рухоме та нерухоме майно, що належить до основних фондів. Механізм реалізації лізингової угоди досить простий і участь в лізинговій угоді створює переваги для всіх її учасників. Лізингоодержувач набуває в користування додаткові основні фонди, не відволікаючи для цього коштів з обороту, а сплату лізингових платежів здійснює з доходу, одержаного внаслідок їх використання. Лізингодавець забезпечує диверсифікацію своєї діяльності та одержує додатковий прибуток. Виробник або постачальник об'єкта лізингу збільшує обсяги реалізації та ринки збуту своєї продукції. Проте в порівнянні з банківським кредитом у грошовій формі

лізинговий кредит може передбачати більш високу плату за користування та виявитися економічно не вигідним у короткостроковому періоді. Оплата за користування об'єктом лізингу здійснюється лізингодержувачем шляхом внесення регулярних лізингових платежів. Розміри, форма, способи та строки внесення лізингових платежів визначаються за домовленістю сторін і фіксуються в лізинговій угоді.

Щодо бухгалтерського обліку, лізингодавець відображає наданий у фінансовий лізинг об'єкт у сумі мінімальних лізингових платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає одержанню, з визначенням доходу від реалізації необоротних активів. Одночасно залишкова вартість об'єкта фінансового лізингу виключається з балансу лізингодавця (банку) з відображенням у складі витрат від реалізації необоротних активів.

Різниця між сумою мінімальних лізингових платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансового лізингу (а банки здійснюють переважно операції з фінансового лізингу) та теперішньою його вартістю, визначена за лізинговою ставкою процента, є доходом лізингодавця. Розподіл доходу між звітними періодами протягом строку лізингу здійснюється із застосуванням лізингової ставки процента до залишку заборгованості лізингодержувача за кредитом на початок звітного періоду. При цьому в бухгалтерському обліку здійснюються такі проводки:

1) на суму нарахованих лізингових платежів:

Д-т 3578 «Інші нараховані доходи»

К-т 2075 «Фінансовий лізинг, що наданий суб'єктам господарської діяльності»

2) на суму нарахованого доходу:

Д-т 2078 «Нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності»

К-т 6028 «Процентні доходи за фінансовим лізингом, який наданий суб'єктам господарської діяльності».

Отримана лізингодавцем сума платежу відображається такою проводкою:

Д-т Коррахунок, рахунок готівкових коштів

К-т 2078 «Нараховані доходи за кредитами в інвестиційну діяльність, які надані суб'єктам господарської діяльності»

К-т 3578 «Інші нараховані доходи»

Якщо за умовами угоди об'єкт фінансового лізингу повертається лізингодавцю, то в обліку лізингодавця на суму негарантованої ліквідаційної вартості здійснюється така проводка:

Д-т 4300 «Нематеріальні активи»

4400 «Основні засоби»

К-т 3578 «Інші нараховані доходи».

Автором за допомогою кредитного калькулятора було прораховано вартість кредиту строком на три роки і вартість лізингу на той же строк [11]. Вартість послуг з лізингу виявилась приблизно на 20% вище, ніж вартість кредиту.

Виникає питання, чому автор рекомендує підприємству має прийняти пропозицію банку про отримання лізингової послуги, якщо вона на стільки є дорожчою, ніж банківський кредит?

Відповідь на це питання криється в викладеному вище, але, якщо висловитися стисло – лізинг – це 100% кредитування, що не вимагає негайного початку виплат і отримати його легше, ніж кредит.

Висновки та пропозиції. При вивченні питання, що розглядалося, автор дійшов висновку, що найважливішим є той факт, що при наявності діючої кредитної угоди жоден банк не надасть другий кредит позичальникові, доки останній не розрахується за попереднім боргом, а при лізинговому обслуговуванні:

- по-перше, основний засіб, отриманий у лізинг, знаходиться на балансі банку, а підприємство його фактично орендує, тому надання кредиту при наявності предмету лізингу не тільки можливе, а і стовідсотково вірогідне (за умови позитивної оцінки кредитоспроможності позичальника);

- по-друге, предмет лізингу може відійти повністю позичальнику, а якщо в процесі виробництва з'явиться більш сучасне обладнання, підприємство може його реалізувати за ціною більшою, ніж ліквідаційна вартість, тобто за ринковою ціною;

- лізинг припускає 100% фінансування придбання основних фондів на відміну від банківського кредитування, де грошовими ресурсами забезпечується тільки частина їхньої вартості;

- він дає можливість використовувати нове обладнання та інше майно, що може бути об'єктом лізингу, без значних одноразових витрат власного капіталу;

- зменшується ризик морального старіння об'єкта лізингу, тому що лізингодержувач бере його не у власність, а в лізинг;

- підприємству простіше отримати майно в лізинг, ніж кредит на його придбання, тому що об'єкт лізингу є заставою і право власності на нього належить лізингодавцю;

- лізинг створює лізингодержувачу більше можливостей для маневрування під час виплати лізингових платежів;

- лізингові платежі входять до складу валових витрат, що зменшує оподатковуваний прибуток лізингодержувача;

- лізингове майно не зараховується на баланс підприємства, що підвищує його ліквідність;

- надається право придбання лізингодержувачем майна за залишковою вартістю після закінчення строку договору.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Аганбегян А.Г. Роль инвестиций в обеспечении экономического роста / А.Г. Аганбегян // Финансы и бизнес.-2007.-№3. -с.4-13.
2. Дворецкая А. Ресурсы рынка капитала как источник финансирования реального сектора экономики / А. Дворецкая // Вопросы экономики. -2007. -№11. -с.92-103.
3. Кроливецкая В.Э. Банки в системе инвестиционного финансирования реального сектора экономики России / В.Э. Кроливецкая, В.Е. Тихомирова // Деньги и кредит. -2008. -№11. -с.22-28.
4. Досуужева Е.Е.Методология системного подхода и системного анализа к процессу принятия решений при инвестировании / Е.Е.Досуужева // Современные научные исследования и инновации.2015.-№5.[Электронный ресурс] Код доступа: [www.twirpx.com / file/1688570](http://www.twirpx.com/file/1688570).
5. Железняк В.Ю. Тенденції розвитку інвестиційних відносин України з офшорними зонами/В.Ю.Железняк//Вісник МНТУ, Серія Економіка. -2011.-№2(5).-с.51-57.
6. Ревуцкий Л.Д. Инвестиционный капитал и инвестиционный потенциал предприятия/Л.Д.Ревуцкий//Аудиторские ведомости. - 2010. -№9. -с.10.
- 7.Френкель А. Повышение точности прогнозирования инвестиций на основе объединения различных прогнозов / А. Френкель, Н. Райская, Т. Бурцева, А. Сурков//Научный вестник ИЭП им. Гайдара. -2015. -№1. -с.18-24.
8. Кравченко О.В. Рынок ценных бумаг в вопросах и ответах. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2003. – 528с.
9. Гроші та кредит / За ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. – 744с.
10. Федоренко В.Г. Инвестознавство. – К.: МАУП, 2004. – 478с.
11. Попов В.М. Финансовый бизнес-план. Учебное пособие – М.: КНОРУС, 2006. – 336 с.
12. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент. Учбовий курс. – К.: Ельга, 2006. – 552с.